

UNIVERZA VLJUBLJAN
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ŠOLSKO LETO: 2002/2003

Seminar: Kibernetske (sub)kulture
NOSILKA: asist. dr. Franc TRČEK

***IRC - Indoor Readable Cosmos:
fenomen IRC-a***

Avtorji:

Jasna Perovšek,

Jasmina Vodeb

Maja Levstek in

Tina Urevc

SMER: SOCIOLOGIJA-KADROVSKI MENEDŽMENT

KAZALO:

1	KAJ JE IRC?	1
1.1	IRC V OSNOVNEM POMENU BESEDE	2
1.2	KANAL KOT DRŽAVA V MALEM	4
2	IRC KOT »KIBER SKUPNOST«	5
2.1	NEJASNOST KONCEPTA IDENTITETE	6
3	ZASVOJENOST Z IRC-OM	7
3.1	TEMNE PLATI IRC-A.....	9
3.2	IRC – ZASVOJENOST ALI ZABAVA?	9
3.3	ZDRAVLJENJE ZASVOJENOSTI Z IRC-OM	10
4	DEVIANTNOSTI NA IRC-U	11
4.1	BLAŽJE OBLIKE DEVIANTNOSTI	11
4.2	KOMPLEKSNEJŠE OBLIKE DEVIANTNOSTI	11
5	ZAKLJUČNI POUDARKI	13
6	SLOVAR:	15
7	UPORABLJENI VIRI IN LINKI:	16

1 Kaj je IRC?

*»Postanimo del okolja, ki nas obdaja«
(misel neznanega avtorja)*

Na vprašanje »Kaj je IRC?« je moč odgovoriti na več možnih načinov. Vsi pa nekako izhajajo predvsem iz dveh opredelitev tega pojava, ki pa sta komplementarni. V teh dveh uvodnih stavkih je že na kratko opisano bistvo naše seminarske naloge. Tekom besedila bomo skušale prikazati, da IRC ni le sredstvo, ki omogoča pogovor preko Interneta ampak, da je še marsikaj več.

Zgolj za uvod lahko povemo, da je IRC (v nadaljevanju kar IRC) kratica za »Internet Relay Chat« (slovenski prevod tega bi bil klepetanje, pogovarjanje preko interneta). Tako v izvornem zapisu (angleškem) kot v prevodu, je to kar velik zalogaj, za nekaj bolj ali manj nezapletenega, ki omogoča, da se ljudje lahko pogovarjajo (*chatajo*) preko Interneta. Ali drugače povedano - IRC je metoda oz. način (podobno kot pošiljanje elektronske pošte), zamenjave glasovne komunikacije med ljudmi s tipkano komunikacijo, ki prav tako omogoča pogovor v dejanskem času. Edini pogoj je dostop do Interneta. Kot je moč opaziti nam takšen opis poda neko zelo osnovno razumevanje o pojavu, ki mu pravimo IRC in njegovi uporabi. V tem smislu pa je daleč od tega, da bi ga obravnavali kot družbosloven pojav.

»IRC je »tam«, kjer Splet oživi«.
(citirano po tekstu, dostopen na <http://www.mirc.co.uk/mirc.html>)

Slednja razlaga, o tem kaj je IRC, pa izhaja iz koncepta »kiber prostora« (*cyberspace*) (*to pa je že bližje družboslovni opredelitvi*). A za razumevanje IRC-a kot »kiber prostora« in zakaj takšna opredelitev, je potrebno saj na kratko obrazložiti besedo »kiber prostor«.

Oče te besede (»cyberspace«¹) je znan pisec znanstvene fantastike William Gibson, ki jo je skoval leta 1984 v knjigi *Neuormancer*. Od takrat dalje je bil koncept »kiber prostora« definiran na sto in en način. Vendar pa se da v groben »kiber prostor« razložiti sledeče: Na eni strani kot umeten svet, ustvarjen z prikazom podatkov, se pravi »virtualni prostor« - tridimenzionalen prostor, skozi katerega se uporabnik lahko giblje, vstopa in je v interakciji tako z računalnikom in ostalimi ljudmi (za lažje razumevanje se spomnimo na film *The Lawnmower Man* ali *Kosec*). Po drugi strani pa lahko »kiber prostor« razumemo kot utilitaren svet računalniških omrežij, povezanih skozi vode in routarje, ki nam omogočajo medsebojno povezovanje ljudi skozi računalnike in telekomunikacijo, neoziraje se na geografski položaj (ta opredelitev je prikladnejša za naše razumevanje fenomena IRC-a).

Se pravi, gre za z računalniškim sistemom oblikovan (nefizičen) prostor, in ravno zaradi tega bi mnogi prej »kiber prostor« uporabili kot metaforo za opis takšnega prostora (glej <http://www.matrixmasters.com/spirit/html/1a/1a.html#chap1m>). Vendar si upamo trditi, da je »kiber prostor« več kot le metafora, je dokaj resničen prostor. A kako lahko nefizičnemu prostoru pravimo fizičen prostor? Temu v prid nam kot dokaz govori IRC. Ljudje pogostokrat

---

¹ "Cyberspace: a consensual hallucination experienced daily by billions of legitimate operators, in every nation, by children being taught mathematical concepts...A graphic representation of data abstracted from the banks of every computer in human system." (W. Gibson v R. Bryant (2001): What kind of space is cyberspace? Dostopno preko <http://www.ul.ie/~philos/vol5/cyberspace.html>)

opisujejo čas, ki ga prebijejo na spletni klepetalnici (*chatroom*), kot da so sredi velike množice, kot v nekem javnem prostoru. Čas preživet na Internetu lahko tako pomeni, čas, ko naše telo sedi pred računalnikom, hkrati pa to ni čas, ki ga preživimo sami.

IRC je nedvomno, če se lahko tako izrazimo, eden izmed ključnih predstavnikov »kiber prostorov«, kar pomeni, da je posameznik v stiku z dvema realnostma: »aktualno« realnostjo ((ti) tvoje telo v sobi pred računalnikom in svet okoli (tebe) njega, ki (te) ga že od rojstva obdaja) in »kiber« realnostjo (se pravi tisto realnostjo, ki ti je dosegljiva le preko uporabe določenega orodja oz. tehnologije, v našem primeru IRC-a). IRC-izkušnja (ali Internet-izkušnja) je iz telesa izkušnja, ki je omogočena z določeno obliko tehnologije. Rezultat tega pa je gibanje posameznikove zavesti v »kiber svetu« (»kiber« realnosti) kjer pa nikoli nisi sam. Tako nekako si je zamislil »kiber prostor« tudi Bruce Streling²:

»Kiber prostor je »prostor« kjer se je telefonski pogovor pojavil. Ne znotraj tvojega telefona, plastične naprave na tvoji mizi. Ne znotraj telefona drugih v drugih mestih. Prostor med telefoni. Nedoločen prostor zunaj njih, kjer se dva človeka dejansko srečata in komunicirata«

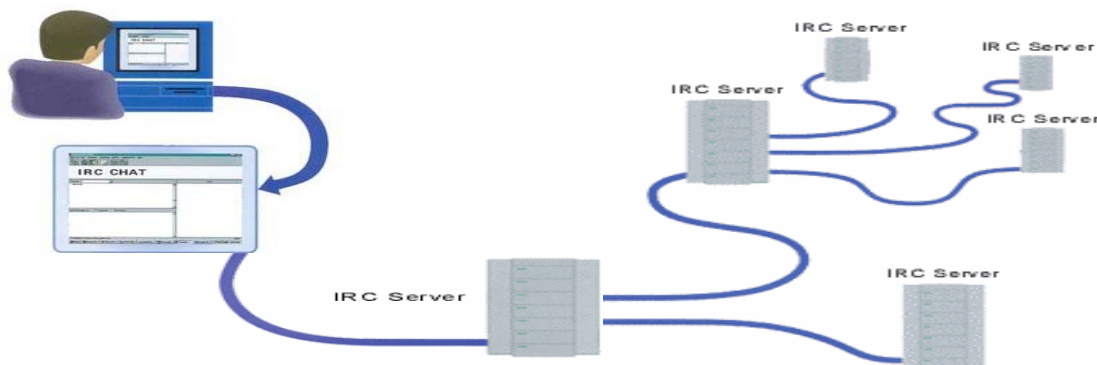
Iz takšnega pojmovanja IRC-a kot »kiber prostora« izhaja druga opredelitev v naši seminarski nalogi. *To je neomejen prostor, v katerem se znajde zavest posameznika, ko ta uporablja tehnologijo za komuniciranje.* IRC po tem takem ni le interaktivna storitev, ampak neke vrste »kiber skupnost«, saj omogoča združevanje ljudi vsakodnevno, brez upoštevanja geografskih mej. Don Tapscott je ocenil, da 85%-90% tistih, ki jih on pojmuje za »N-generacijo« ali »Net-generacijo«, gleda na online pogovor kot pomemben del njihovega vsakdanjega življenja (glej Lawrence Hagrety, 2000 dostopno na <http://www.matrixmasters.com/spirit/html/a1/a2/a3/a3.html#chatroom>).

1.1 IRC v osnovnem pomenu besede

Za enkrat se je smiselno od te druge opredelitve IRC-a malce oddaljiti. Vendar pa ne zato, da bi ta seminarska naloga imela funkcijo priročnika o uporabi IRC-a, pač pa zato, ker smo mnenja, da je potrebno zapisati nekaj najbolj osnovnih stvari v zvezi z njim. Saj brez osnovnega vedenja o delovanju IRC-a, slednjega pojmovanja IRC-a, v smislu »kiber prostora«, ne bi bilo. Avtor IRC-a je Jarkko Oikarinen, ki ga je izdelal leta 1988 z namenom, da izboljša komunikacijo na svoji elektronski oglasni deski. Od takrat naprej pa, kot je bilo že na začetku besedila povedano, služi za komuniciranje (pogovarjanje) med mnogimi ljudmi širom po svetu v realnem času.

Na tem mestu bomo na kratko predstavile osnovno delovanje IRC-a. Posameznik lahko uporablja IRC le če ima zanj primeren program (softwear) t.i. *klienta*, ki šele omogoči izmenjavo tekstovnih sporočil z drugimi ljudmi. Izbira klienta je odvisna od operacijskega sistema. Eden najbolj pogosto uporabljenih in poznanih klientov je mIRC (več o njem na <http://www.mirc.co.uk/mirc.html>) potem pa so tu še Pirch, Virch prav tako za Okna in Ircle za Macintosh-e. Z drugimi besedami povedano, tako kot rabimo Spletne brskalnike kot na primer Netscape ali MS Internet Explorer za uporabo Svetovnega spleta (World Wide Web), rabimo kliente, da se preklopimo na IRC strežnik (IRC servers) (na malce poenostavljen način to prikazuje slika na naslednji strani).

² Prevod citata glej Hagrety, Lawrence (2000): The Spirit of the Internet: Speculations on the evolution of global Consciousness. Dostopno preko www.MatrixMasters.com

»Na IRC-u lahko veliko ljudi simultano sodeluje v diskusijah preko kanala ali celo preko številnih kanalov. Tu ni nobenih ovir glede števila ljudi, ki se lahko vključijo v pogovor in tu ni nobenih mej glede števila kanalov, ki so lahko narejeni. Omejen si lahko le z hitrostjo svojega tipkanja« (prevedeno iz teksta dostopen na <http://www.mirc.co.uk/irc.html>).

Tako nekako bi se dalo na zelo kratek način opisati »svet« oz. »prostor« IRC-a. Ta »prostor« je razdeljen na ločene sobe t.i. *kanale*³ (channels ali chatrooms), ki so označeni z različnimi imeni. Glede na ime je moč kaj hitro prepoznati kaj se dogaja na kanalu oz. razločiti ali gre za »tematski« kanal ali »splošni« kanal. Za te slednje bi lahko rekli, da se da na njih pogovarjati o vseh zadevah in da so namenjeni vsakomur. Pri nas je takšen kanal z imenom #slovenia, tuj kanal pa #chatzone (podrobnejše oznake in ukaze v zvezi z kanali glej <http://www.mirc.co.uk/irc.html> ali <http://www.tecknoxology.com/irc/res/ircbg/irc.shtml>). Tu pa so še tematski kanali kjer dobiš specifične informacije, oz. kjer se pogovor navezuje glede na ime, ki ga nosi kanal npr. kanal »kvis« je namenjen reševanju kviza, kanal »3delavnica« je namenjen strokovnim vprašanjem glede oblikovanja spletnih strani itd.. Kanali pa imajo lahko tudi *topic*. Kako sedaj ločiti imena kanal od topica? Imena kanalov naj bi ostajala ne spremenjena med tem, ko se topic lahko spreminja in to bolj ali manj konstantno (tako kot se hišne številke ne spreminjajo, pa se lahko priimki stanovalcev). Za primer na kanalu *sopca* je lahko en dan topic »vsi smo grdi« naslednji dan pa »vsi smo lepi«.

»...na IRC-u lahko veliko ljudi simultano sodeluje v diskusijah preko kanala ali celo preko številnih kanalov« (vzeto iz citata zgoraj). Pogovor na IRC-u dejansko ni omejen le na en kanal, saj je lahko posameznik istočasno na več kanalih in istočasno udeležen v več pogovorov. Poleg *javnih pogovor* (»public chats«), ki potekajo med vsemi na kanalu in vsakdo izmed prisotnih lahko vidi »vse kar si imajo ostali za povedati«; imamo še *privatne pogovore*. Da nam bo to bolj jasno, povlečimo analogijo z vsakdanjim življenjem in IRC-om. Vsak posameznik ima določene stvari, ki jih ne želi zaupati, povedati vsem, ampak le določeni osebi. Pogovor le z eno osebo je možen tudi na IRC-u – čemur se pravimo *privatni pogovor* (privat converstaion) (podrobnejše informacije o tem na <http://www.mirc.co.uk/irc.html>).

³ Nedavna raziskava enega izmed omrežji IRC-a je odkrila več kot 22.000 delujočih kanalov (izmed katerih je bila več kot polovica *privatnih* (glej slovar)) (glej Hagrety, Lawrence (2000): The Spirit of the Internet: Speculations on the evolution of global Consciousness. Dostopno preko <http://www.matrixmasters.com/spirit/html/a1/a2/a3/a3.html#inchargeto>).

1.2 Kanal kot država v malem

Sedaj si lahko postavimo vprašanje kdo pa je tisti, ki ohranja pri življenju kanal, ki nadzoruje dogajanje na kanalu? (*Kdo spreminja topic, onemogoči vstop ljudi na kanal, »meče« ljudi iz kanala...?*). Kdo je tisti, ki iz zgoraj zapisanega odlomka naredi kanale? (*...tu ni nobenih mej glede števila kanalov, ki so lahko narejeni*).

Za lažje razumevanje zgoraj postavljenih vprašanj in s tem tudi postopno prehajanje na drugo razumevanje IRC-a kot »kiber prostora« (»kiber skupnosti«), potegnimo v mislih analogijo kanala z državo.

Svet sestoji iz ogromnega števila držav. Poenostavljeno rečeno državo tvorijo ljudje (večina) in tisti t.i. vodstvo (manjšina), ki urejajo delovanje večine. Teh nekaj ljudi osnuje določeno pravno, politično, družbeno in še kakšno ureditev. Predvsem pa je izbira takšne ali drugačne ureditve oz. notranje delovanje, odvisna od politike vodstva (to je lahko predsednik, vlada itd.) države. Vodstvo postavi pravila o tem, kaj se sme in kaj se ne sme početi v državi npr. v času, ko je Rusiji vladal Stalin so slehernika, ki je le mislil drugače ubili, ali pa sedaj v ZDA od 11. sep. ni možen vstop nikomur, ki je sumljivega (muslimanskega) porekla. Vodstvo države lahko izpostavi tudi določena pereča vprašanja (javne teme), o čemer razpravljajo tudi ostali ljudje. Vodstvo je prav tako lahko odsotno npr., da gre na obisk v sosednjo državo. Vendar tudi v tem času je tu nekdo, ki je odgovoren in pazi na dogajanje v državi.

Enako kot država, ima vsak kanal nekoga, ki nadzoruje oz., upravlja kanal in to so t.i. operatorji kanala (channel operator) na kratko »op-i«. Na drugi strani pa imamo še pravila kanala, ki se jih da ločiti na dva dela: na »modes of the channel« (stanja kanala glej slovar) in pravila o tem kaj se sme ali ne sme početi, pogovarjati. »Modes of the channel« so dani iz že določenega seznama oz. na kratko povedano, so del pravil in so pogosto uporabljeni za uveljavitev ostalih pravil. Operaterji lahko tako »mečejo« (kick – mode k) ljudi dol iz kanalov (to pomeni, da so ljudje še na strežniku, le iz kanala so izpadli). Prav tako pa lahko operaterji postavijo »ban« (prepoved - mode b) na določeno osebo oz. IP naslov in na ta način onemogočijo vstop na kanal. To je le primer kako se mode-i uporabljajo za uveljavitev pravil (več o tem na <http://www.mirc.co.uk/ircintro.html>).

Javne teme (v primeru države), ki se odprejo za vse so na IRC-u že prej omenjeni topic-i (glej nazaj). V realnem življenju ljudje svoje vodstvo (npr. predsednika) kot prvo poznajo po videzu. Enako velja za operaterje, ki so označeni z simbolom »@«(npr. @sopca, @kekec...). Prav tako se lahko v primeru odsotnosti vodstva, prenesejo vse odgovornosti in vsa pooblastila na nekoga drugega. Na IRC-u se to zgodi tako, da se simbol za »op« da drugemu. A če vodstvo (npr. predsednik) na poti iz uradnega obiska umre (npr. letalska nesreča, atentat...) ali če zaradi določenih razlogov vsi vodilni zapustijo svojo funkcijo, ni več nikogar, ki bi držal vajeti v rokah. Če ni nikogar oz., da vsi operatorji zapustijo kanal in v primeru, da se vrnejo, ne morejo več izvajati svojih dolžnosti ali vsiljevati pravil. Vendar v praksi se to skoraj nikoli ne zgodi (enako velja za državo), saj so tu še roboti krajše boti, ki so računalniški programi za simuliranje IRC uporabnika. Ponavadi delujejo po principu uporabniškega imena in gesla (to je da se lahko ljudje vanje »ulogirajo«) in izvajajo določene operacije po ukazih (dodeljevanje pravic operatorja, in ostale mode (kick, ban, itd.) itd. (več o tem na <http://www.tecknoxology.com/irc/res/ircbg/irc.shtml> ali <http://www.mirc.co.uk/ircintro.html>).

Organizator na enem kanalu ni nujno, da je tudi organizator kakega drugega kanala. Vendar če je dober in če opravlja svoje delo dobro, je lahko izbran za operaterja drugega kanala. Vsak, ki prvi pride na nek kanal, ki nima operaterja bo avtomatično dobil »op« (kdor prvi pride, prvi melje). Ta novi lahko postavi nova pravila, nov topic...

Kanali na IRC-u se tako podobno, kot države ločijo glede na politiko vodstva oz. operaterjev na bolj odprte, zaprte (invite only⁴) itd.. Vedno pa so tu neka splošna pravila tako kot v dejanskem življenju o tem, kaj je normalno in kaj ni normalno početje. Nekaj od teh jih je smiselno naštet, saj če jih širše razumemo pridemo do velike podobnosti s pravili iz vsakdanjega življenja. Eno izmed osnovnih pravil je vsekakor: zabavaj se, a hkrati bodi prijazen do ostalih (zelo podobno kot pravilo: bodi svoboden do te mere, da drugemu ne kratiš njegove svobode); ne prosjači za op (moč in ugled sta tudi tu cenjena če sta pridobljena na pošten način), ne ponavljaj vprašanj in stavkov, na katere nisi dobil odgovora (to bo povzročilo le izklop iz kanala), ne sprašuj osebnih stvari nekoga, ki ti ne bo želel na to dogovoriti (ne sili v nekoga, ki ne kaže nobenega zanimanja zate)...(več o tem na http://www.tecknoxology.com/irc/res/ircbg/do_dont.shtml ali na <http://www.mirc.co.uk/ircintro.html>).

2 IRC kot »kiber skupnost«

Že v samem začetku je bilo povedano, da je IRC »kiber prostor« oz. sedaj bi mu lahko rekli »kiber skupnost«. In po čem je to moč trditi. Kot smo videli iz analogije z državo, kanali sestojijo iz ljudi oz. to kar vidimo so vzdevki (nicknames) ali krajše *nick-i* (o njih nekoliko kasneje), operaterjev oz. »op-ov«, ki skrbijo za kanal in dogajanje na njem. Tu pa je še nekaj kar nam govori v prid, da lahko IRC pojmuje kot »kiber skupnost«. Angleško govorijo že skoraj vse povsod po svetu, prav tako pa je to neke vrste svetovni jezik tudi znotraj »IRCsveta« med »IRCdržavljanji«.

Zakaj neke vrste? Prvič zato, ker se ne govori povsod angleškega jezika in drugič, takrat, ko se, je raba ločil in pravilnega črkovanja (slovnice) postranskega pomena (prav tako pa to ne velja le za angleški jezik ampak dejansko za vsak jezik). Takšna raba izvira iz čisto preprostega razloga, saj si na IRC-u nihče ne beli glave s tem, da bo ves tekst natipkan prav (pomembno je le, da je natipkan pravočasno). Tako kot obstajajo neka splošna pravila obnašanja na IRC-u obstajajo tudi določena pravila gleda rabe ločil, črkovanja ipd.. IRC-skupnost je bila ena prvih, ki je začela uporabljati, sedaj že vsem dobro znane kratice za pogosto rabljene fraze t.i. akronimi. Enako pa se velja zahvaliti prvim uporabnikom IRC-a za mnogoštevilne verzije smeškov (smiley) t.i emoticons (glej spodaj, več o tem na <http://www.nur.ac.rw/irc4.htm>).

Črkovanje: Besede so pogostokrat črkovane drugače kot je to v slovnici npr. namesto »cool« »kewl«, namesto »thanks« »tnx«, »adijo« je »dijo«...

Akronimi: (po Sskj so to ustaljene okrajšave večbesednih imen, navadno iz začetnih črk ali zlogov) npr. lol – *laughing out loud*, lo - *hello*, btw - *by the way*, brb – (*I'll be right back*, itd.

Emoticons: To so simbolično prikazani »obrazni izrazi«, ki izražajo čustveno razpoloženje in jih je moč narediti iz ločil (predvsem z uporabo oklepajev, dvopičja...) npr. :-) - vesel, :-(- žaloten, ;(-jezen itd..

Sedaj pa še k eni posebnosti IRC-a, ki potrjuje, da je to skupnost. Tako kot imajo ljudje imena, imajo tudi »ljudje« oz .t.i. IRC državljani svoja imena, ki se jim reče na kratko nick-i. Bistvo nick-a je v tem, da te vsak posameznik prepozna po njem in pomni (predvsem zato ker

⁴ Invite only pomeni, da posameznik pride na določen kanal le če je izrecno povabljen od drugega, ki je že na kanalu več o tem je dostopno na <http://www.mirc.co.uk/irc.html>.

vizualne podobe tu ni). Sicer pa je fenomen nick-a že povezan z nejasnostjo identitete kar bomo skušale razložiti v naslednjem poglavju.

2.1 Nejasnost koncepta identitete

Kar pomeni lastno ime za t.i. realno identiteto v realnem svetu, predstavlja nick za »kiber identiteto«. Nick je »virtualna« podoba ljudi na IRC-u oz. psevdonim, ki razkriva ali prikriva dejansko podobo posameznika na znotraj ali zunaj. Oseba, ki je na IRC-u pod določenim nick-om je lahko popolnoma drugačna v aktualni realnosti. Veliko ljudi »irca« ravno zaradi tega, da spustijo na plan svoje notranje občutke ali, da eksperimentirajo z različnimi obnašanji preko različnih osebnosti. Tega se v aktualni realnosti skoraj ne da. Vstop na želen IRC kanal, ki predstavlja del virtualne resničnosti se namreč bistveno razlikuje od vstopa npr. skozi vrata prostora v realnem svetu, denimo skozi vrata predavalnice. To pa ne velja le v strogo fizičnem smislu pač pa tudi osebnostnem, denimo: ko te ljudje v realnem svetu enkrat poznajo kot »takega in takega«, ne moreš kar na enkrat postati popolnoma druga oseba, ki je po načinu obnašanja v nasprotju z uveljavljeno podobo v očeh ljudi ki te poznajo – Na IRC-u pa je to možno vse kar je potrebno narediti je *le* spremeniti nick.

V tovrstni komunikaciji obstaja torej nejasnost glede koncepta identitete, ker vstopamo prvič kot neznani akterji in drugič kot nevidni in neotipljivi akterji. Ti dve dejstvi nam omogočata zamegljevanje identitete celo v toliko, da si na IRC-u lahko celo izberemo oz. zamenjamo spol. (več o tem na: <http://www.ris.org/si/yknjiga/yoblak.doc>)

Pojem identitete oz. jaza (self) v kiber prostoru je sistematično problematiziran. Nekateri avtorji ga celo imenuje kiber-jaz (cyber self). Le ta naj bi predstavljal neomejeno, fleksibilno kreacijo oz. tvorbo avtonomnega posameznika. Gre za odklon od Goffmanovega definiranja jaza (self) kot ustroja, odvisnega od družbenega okolja pa tudi od trditve, da »jaz (self) ni entiteta na pol skrita za dogodki, pač pa je spreminjajoča se formula posameznika za upravljanje dogodkov« (Goffman, 1974). Torej v kiber prostoru ne moremo več enačiti »realnega jaza« s »kiber jazom«, saj gre za kvalitativne razlike; naj za potrditev le omenimo pomen neverbalne komunikacije pri Goffmanovi presentaciji, ki v kiber prostoru v celoti izgine (več o tem na <http://www.socio.demon.co.uk/magazine/6/cavanagh.html>)

Zanimiva pa bi bila tudi primerjava med (Goffmanovim) realnim skupinskim (teamskim) diskutiranjem posameznikov in npr. klepetom na IRC-u. Goffman namreč opisuje naravo skupinske dinamike kot skupno kooperativno delovanje posameznikov, ki sodelujejo v predstavi z namenom ustreči ciljem, ki jih določa celotna skupina (glej <http://www.cfmc.com/adamb/writings/goffman.htm>)

Lahko bi rekli, da gre tudi v primeru »ircanja« za neko podrejanje pravilom, ki jih postavi npr. »op« nekega kanala; vendar pa je to le naša povezava, ki se morda zdi prehitra...

3 Zasvojenost z IRC-om

Kot prvo naj sploh povemo splošno definicijo zasvojenosti. Kasneje pa bomo razložili kako zasvojenost lahko sploh povežemo z IRC-om.

Zasvojenost lahko opredelimo kot bolezen, ki prizadane človeško telo, ali duševnost, ali odnose z ljudmi ali sposobnost za produktivno življenje. Različna kemična sredstva povzročajo telesno odvisnost, psihično odvisnost pa lahko nastopi z omamljanjem, z različnimi postopki in rituali, ki obvladujejo čustveno življenje človeka in njegove odnose z ljudmi. Torej na kratko rečeno, človek se vede zaradi zasvojenosti bistveno drugače, kot bi se sicer. Zasvojenost pomeni torej celotno kompleksno vedenje zasvojenega človeka oz. ravnanje, o katerem sam dobro ve, da ni več razumsko nadzorovano in da je celo škodljivo, pa ga kljub temu ne more opustiti, ker bi doživel abstinenčno reakcijo. Pri zasvojenosti gre torej za ponavljajoče škodljivo vedenje. Od posameznika pa je odvisno ali bo prevzel odgovornost za zdravljenje zasvojenosti ali ne. Kajti abstinenčna reakcija je zelo mučna telesna ali psihična reakcija, ki je posledica telesne ali duševne odvisnosti in traja odvisno od snovi oz. od predmeta, od katerega izhaja odvisnost.

Temeljne značilnosti zasvojenosti so:

- škodljivo vedenje, omamljanje, kjer je prvotno stanje zavesti človeka spremenjeno
- ponavljanje vedenja in potreba po povečanju odmerka
- čustveno nihanje in začarani krog sramu
- kompulzivnost oz. prisilnost
- abstinenčna reakcija

Zasvojen oz. omamljen človek ima zamegljeno stanje zavesti (kot bi bil v transu) in je osredotočen le na svoj notranji svet in je bolj malo v stiku z zunanjo resničnostjo. Takrat se obnaša nekontrolirano, čustveno ni prisoten, značilne so »steklene« oči, pozornost pa vzbudi tudi obsedeno ponavljanje določene aktivnosti in »se obnaša kot obseden«, saj ne more prenehati z določeno dejavnostjo. V takem obdobju je tak človek čustveno otopel, ne čuti bolečine, niti minevanje časa. Takšne luknje so značilne za zasvojenost.

Tako pa kot lahko postanejo določeni ljudje s posebno kombinacijo osebnostnih lastnosti, ki so postali odvisni ali od »basanja s hrano« ali zlorabe shujševalnih tablet, ali z obsedenim telovadbo, ali z raznimi spolnimi vedenji, od sanjarjenja do spolnega nasilja, od iger na srečo za denar, obsedenosti s tveganjem in še bi lahko naštevali... lahko »droga« vsakega uporabnika interneta postane tudi pretirana uporaba IRC-a. Uporabnik IRC-a lahko postane dobesedno obseden z določenim tipom odnosov z ljudmi, ki so tudi uporabniki tega programa za klepetanje po internetu. Ni seveda nujno da je pogosta uporaba IRC-a v vsakem primeru odvisnost, vendar je nekje neka meja in ta je odvisna od vsakega posameznika.

Ljudje imamo v svojem živčevju vgrajen sistem za omamljanje, ki v določenih okoliščinah sproži morfiju podobne snovi, ki jim pravimo endorfini. Te snovi povzročijo otopitev telesa in

duševne bolečine ter omamo. Endorfinski sistem je namenjen predvsem temu, da bi izključili naš varnosti mehanizem-bolečino, kadar se znajdemo v življenjski nevarnosti, da vse svoje sposobnosti uporabimo za beg ali borbo.

Vsi zasvojenici so nekoč uporabljali postopek za omamljanje (v našem primeru »ircanje«) občasno. Ko pa so to počeli znova in znova, se je v njihovem organizmu zgodila sprememba, ki je sami niso zaznali. Ujeli so se na počasno kopičenje negativnih posledic napačnega načina življenja in tako omamljanje je postal njihov nujni del življenja.

Prav tako je značilnost zasvojenih, da ne znajo zmerno doživljati, ampak njihovo čustveno razpoloženje niha med dvema skrajnima točkama (med čustvenim vrhuncem in depresijo). Pogosto kot pri »drogi« se uporabnik IRC-a počuti *super*, optimistično, poln moči in dobre volje, ko je priklopljen na Internet in lahko komunicira z željenimi osebami. Zaradi vedno večje tolerance mora kasneje povečati dozo »ircanja«, stopnjujejo se stranski učinki. Omamljeni zasvojenec z »ircanjem« se počuti vsaj malo bolj dobro kot sicer. Ko pa učinek omamnega sredstva izveni, ga prevzame depresivno razpoloženje, počuti se izčrpano, brez volje in misli se mu vrtijo le okrog tega, da bi se ponovno omamil; torej navezoval še več stikov oz. našel pravo virtualno osebo zase znova in znova ali tam neprestano iskal eno in isto osebo.

Še ena od značilnosti zasvojenosti govori o tem, da se zasvojeni, ki sicer lahko celo prizna svojo zasvojenost, ne more upreti notranji potrebi, da bi se znova vrnil na splet oz. na IRC, čeprav si bi želel nehati. Vleče ga notranje hlepenje in drgetanje, zaradi katerega se zavest zoži samo na razmišljanje o tem, kako bi se ponovno *prikopil* na splet in »ircal«.

Abstinenčna reakcija je torej v primeru pretirane uporabe IRC-a psihična reakcija, ki jo doživi zasvojeni, ko se ob določenem času ne more omamiti z virtualno izkušnjo »ircanja« in to veliko svobodo v izražanju takih in drugačnih želja, ki so v vsakodnevnem realnem življenju sicer zatrte, kjer lahko preskakuje iz vloge v vlogo (lahko je ženska, lahko moški...) in ki jih lahko doživi le skozi odnose na IRC-u, saj jih iz takih in drugačnih razlogov ne more izživeti v realnosti. Toda abstinenca je od takega omamljanja (torej »ircanja«) nujen predpogoj za zdravljenje. Odvisnost od kemičnih snovi se še da nekako zunanje nadzorovati, medtem ko se odvisnosti od »ircanja«, kjer je zasvojenost težje oprijemljiva (težje določiti pravo mero) skoraj ne da tako preprosto kontrolirati, saj omamlja človeka z endorfini in stresnimi hormoni in je lahko celo pomešana z drugimi odvisnostmi kot so npr. beg v sanje, s nepravilnim hranjenjem, odnosi, seksualnostjo...itd. Poudariti je treba, da so vse odvisnosti enako hude in enako pomembne in z vsako je potrebno previdno ravnati (Davis, 1999).

»Kako se mi je moglo to zgoditi?« si taka in podobna vprašanja zastavljajo zasvojenici. Odgovor na to vprašanje je zelo pomemben, ni pa enostaven. Zasvojenici razumejo svet povsem drugače kot ostali ljudje. »Le zakaj mi to dela? Mar ne vidi, da trpim jaz, otroci, da propada vse, kar sva s trudom zgradila. Zakaj?« pa se tako sprašujejo ljudje, ki zasvojenca obkrožajo. Tako kot ostale odvisnosti torej tudi IRC lahko postane »droga« oz. izbira vsakega posameznika. Nekateri ljudje imajo zelo pozitivno mnenje o tem, drugi imajo s tem slabe izkušnje. Tako se v nekaterih primerih trgajo veze, realna prijateljstva, zakoni...itn.

O »ircanju« preprosto ne moremo govoriti, če ne omenimo povezave z navideznim seksom (cybersex) po IRC-u, saj je ta praksa med »irc uporabniki« zelo popularna in uporabljena v zelo velikem obsegu. Moramo pa seveda ločevati med seboj cybersex-om in cyber-flirting-om. Slednjega pa se skoraj vsak na IRC-u v določeni meri poslužuje. Ker pa obstaja na IRC-u

nesorazmerje med spoloma in je več prisotnih oseb moškega spola kot ženskega, so ženske (tudi moški, ki si nadenejo ženski vzdevek) v središču pozornosti. Spletno »flirtanje« lahko zajema izmenjavo t.i. popups-ov, torej iz znakov narejenih slik rož, objemov, poljubov...itn. drug drugemu in omogoča uporabnikom, da se zblížajo in spoznajo v varnem in prijaznem okolju, brez da bi bili poprej ali na podlagi videza ali česarkoli drugega presojeni s strani drugih. Na spletu ni važno ali si debel ali suh, star ali mlad, lepega ali manj lepega videza. Možen je intimen pogovor za dve osebi, kjer se lahko opusti vsa sramežljivost. Na spletu pride do izraza prvo osebnost in način izražanja samega sebe, svojega razpoloženja drugim (če te zanima več o tem, si preberi članek na <http://www.socio.demon.co.uk/magazine/2/is2cyberdude.html#Internet>).

3.1 Temne plati IRC-a

Znotraj Internet skupnosti pridejo do izraza tudi določene neizogibne asocialne težnje uporabnikov, ki pridejo na IRC. Kot vsako drugo se tudi asocialno obnašanje izraža skozi medij; torej skozi človeško naravo, ki je na tem področju zelo ustvarjalna. V hitrem in tekočem svetu IRC-a so običajne oblike asocialnega obnašanja npr. »flooding«, »nuking« (s posebnim programom lahko uporabnika vrže dol), javne žaljivke na javnem kanalu, nadlegovanje ostalih uporabnikov brez razloga...itn. Večina takih je takoj odstranjenih iz kanala po zaslugi »opov«. Pogoste obiske takih uporabnikov, ki dobesedno iščejo, da jih odstranijo s kanala (jih opi »kick-ajo« ali »ban-ajo« glej slovar), dobijo kanali s posebnim interesom (npr. #StarTrek, razni krščanski kanali...itn.).

Tako nekako na kratko zgleda temna stran IRC sveta. IRC je edina kibernetična skupnost, ki omogoča vsakemu posamezniku uporabo in participacijo na več kanalih, ki simultano delujejo. Mnogi napovedujejo, da bo ta tehnologija še dolgo ohranila v uporabi. Mnogi psihologi in sociologi pa si zastavljajo vprašanje, ali ima IRC lahko tudi negativne posledice na uporabnika. Ali bo človek kljub temu imel še vedno enako število fizičnih kontaktov med ljudmi kot bi jih imel sicer, če ne bi »ircal« (več o tem na <http://www.december.com/cm/mag/1996/feb/lastwarn.html>).

3.2 IRC – zasvojenost ali zabava?

Mejo med tem, ali je IRC za uporabnika zabava ali že zasvojenost, je težko določiti. Prvotno je za vsakega uporabnika IRC bolj zabava, sprostitev, razvedrilo, preganjanje dolgčasa, kasneje pa se lahko sprevrže v odvisnost, katere če človek ni dovolj odločen, ni več mogoče vedno nadzorovati.

Marsikateri uporabnik se na IRC-u počuti varno in prijazno sprejet ne glede kakšen je. Tam je vedno na razpolago kdo, s katerim se lahko posameznik kadarkoli pogovori, kjer si lahko najdeš realne ljudi v realnem času, se lahko z njimi spoprijateljiš, ne da bi zapuščal dom. Posameznika lahko to zelo pritegne. Tako lahko ta pozitivna izkušnja z "ircanjem" postane uteha ob problemih iz realnosti, kar pa je seveda narobe. Tam najdeš virtualne prijatelje, ki te poslušajo, se navežeš nanje...tako, da si sploh ne želiš oditi dol z IRC-a. Lahko si anonimno toliko, v kolikor to želiš ostati. Ljudje, ki sicer težko v realnem življenju navezujejo stike, se

na IRC-u počutijo kot doma. Zato je zasvojenost z IRC-em še tako bolj verjetna. IRC nekaterim prevzame življenje, vse njihove misli... Ker ljudje vendarle potrebujemo fizične kontakte, pristno bližino človeka (potreba po prejemanju resničnih objemov, poljube...itn.), kar povsem ni možno preko računalnika. Prejemati resnične objeme, poljubov itn. obstaja) pa vse skupaj postane problem. Druga slaba stran »ircanja« je v tem, da lahko ob koncu meseca dobiš ogromen račun za priključek. Nekateri celo to ne ustavlja. Razmerja na IRC-u se hitreje vzpostavljajo kot v realnosti. Spremljajo jih lahko intenzivna čustva in občutki. Na IRC-u ni nobenih realnih posledic, zato lahko oseba, ki jo spoznaš, če tako hoče, kadarkoli izrabi tvojo naivnost in odprtost. Previdnost torej ni odveč. Edino kar lahko tako osebo ustavi je lastna vest, kar pa je seveda ob tolikih ljudeh skoraj nemogoče pričakovati, da bodo vsi tako tolerantni in ozaveščeni do drugih. Vsako debato po IRC-u je treba jemati kljub vsej anonimnosti in dobremu namenu, da se zabavaš, zelo resno.

Toliko nasvetov glede IRC-a, zdaj pa naj še navedemo, kje se lahko sami testirate, ali ste zasvojeni z IRC-om (kliknite na <http://www.wirex.nu/tests/test.php?testname=ircaddict>)

3.3 Zdravljenje zasvojenosti z IRC-om

Na srečo se da pozdraviti kot vsako drugo zasvojenost tudi zasvojenost z IRC-om in sicer s kančkom volje in vztrajnosti. Seveda pa mora IRC zasvojenec prvo spoznati in si priznati, da je zasvojen. Šele potem se lahko pozdravi. Vse se da, če se hoče, pravi pregovor. Da si zasvojenec povrne kontrolo nad svojim početjem, se mora soočiti s posledico abstinence. Torej s strahom, jezo, stresom in zmedenostjo, dokler se situacija ne umiri. Potrebno je razvijati pozitivno mišljenje, dokler abstinence kriza ne mine. Pomembna stvar pri vsem zdravljenju je ta, da si odkrit do samega sebe in kritičen do tega, kar počneš. Vse enako intenzivne ali še bolj intenzivne občutke kot v realnosti (npr. ljubezen, ljubosumje, depresija, prizadetost...itn.), ki jih lahko doživiš na IRC-u, zdaj postaviš v kot. Če se še tako navežeš na to stvar, to še ne pomeni, da se ne da življenja postaviti na prave noge. Na Internetu obstajajo različni naslovi, kjer se da dobiti nasvete, kako postopati, če postanete IRC odvisnik. Pretirana uporaba IRC-a je torej, kot pravi avtor Davis-Richard Davis, M.A., Ph.D. Candidate, Department of Psychology, York University, ki se je bolj znanstveno ukvarjal s to problematiko, patološka (glej http://www.internetaddiction.ca/internet_addiction.htm in http://www.internetaddiction.ca/is_internet_addiction_real.htm).

Še nekaj spletnih naslovov, kjer si, če vas še kaj več zanima glede te tematike, preberete poročila, o tem, kaj pomeni, biti zasvojen z IRC-om: <http://www.internetaddiction.ca/treatment.htm> , Acognitive-behavioral model of pathological Internet use (PIU): Freedom from e-Slavery: Tips on getting your life back [http://www.psychcentral.com/netaddiction/Internet Addiction Disorder Support Group](http://www.psychcentral.com/netaddiction/Internet_Addiction_Disorder_Support_Group) , [Why is This Thing EaCyberspace as Dream World: Illusion and Reality at the Palace ting My Life?](http://www.psychcentral.com/netaddiction/Internet_Addiction_Disorder_Support_Group) , [Internet Addiction Questionnaire](http://www.psychcentral.com/netaddiction/Internet_Addiction_Disorder_Support_Group) , <http://www.rider.edu/users/suler/psycyber/cybaddict.html> , [Internet Addiction Discussion Forum](http://www.psychcentral.com/netaddiction/Internet_Addiction_Disorder_Support_Group)

4 DEVIANTNOSTI NA IRC-u

Za virtualni svet lahko rečemo, da je nekakšen realni svet v malem. Zanj so značilni in se v njem pojavljajo isti družbeni vzorci in dogajanja kot se pojavljajo v realnem svetu. Tako kot v resničnem svetu, tudi v interaktivnem svetu IRCa na uporabnike prežijo mnoge nevarnosti, saj se tudi v navideznem prostoru najdejo ljudje, ki na kakršenkoli način, bodisi nevede ali vede škodujejo drugim. Anonimnost, ki je uporabniku zagotovljena, vso stvar še poslabša, saj povzroči razna početja, do katerih v nasprotnem primeru, ko so uporabniki znani in izpostavljeni svetu, ne bi prihajalo. Ker se na IRC lahko prijavi vsakdo, brez da bi moral navesti svoje osebne podatke ali npr. številko kreditne kartice, je IRC še posebej nevaren. Ker ni preverjen in viden, torej poznan okolici, si lahko na spletu oblikuje drugo osebnost, identiteto, ki jo ima v resničnem življenju. Tako se lahko 52-letni mehanik odloči, da bi se raje predstavil kot 23-letni študent medicine, saj bo tako bolj všečen drugim. Psihologi zagovarjajo, da se na spletu največkrat prelevijo nepomembneži, spregledani v resničnem življenju, saj jim je končno dana opaznost in moč.

Deviantna obnašanja na spletu so lahko nedolžna dejanja, velikokrat pa tudi nevarna in škodljiva., kar je odvisno tako od napadalca, kot tudi žrtve.

4.1 Blažje oblike deviantnosti

Nekatere deviantnosti so lahko le rezultat igrivosti, nezrelosti in nevednosti nekaterih oseb, ali pa celo pomanjkanja vesti; v večini pa niso posebno nevarne.

V to kategorijo štejemo nevedneže, novince, ki nehote zaidejo v debato in so še nevešči v osnovnih aspektih kot kako komunicirati. Nekateri novinci iz prevelikega navdušenja klatijo neumnosti.

Pogosto prihaja do kulturnega trka, saj imajo udeleženci v interenetni interakciji postavljene nekatere vrednote, pravila, kulturo, ki pa nekaterim niso znana ali so jim nespremenljiva. V takih primerih lahko prihaja do nesporazumov ali užaljenosti. Neslane šale so pogoste v pogovorih, vendar nekje obstaja meja. Nekateri sogovorniki so lahko precej žaljivi, saj zaradi nepoznavanja razmer in okoliščin lahko zadenejo ranljivo točko sogovornika, pri tem gre lahko bodisi za neobzirnost bodisi za prepotentnost ali neprimerna vprašanja;

Nekateri udeleženci si obupano želijo postati čarovniki ([wizard](#)) in s svojimi vprašanji morijo prave čarovnike

4.2 Kompleksnejše oblike deviantnosti

Resnejše odklonskosti lahko povzročijo več težav, saj jih po psiholoških kriterijih povzročajo uporabniki, ki so: asocialni, paranoični, pasivno-agresivni, narcisoidni, itd.

Za čustveno stabilne odrasle osebe take nevarnosti ponavadi nimajo posledic, saj napadalca lahko zaznajo in se ga znebijo z vrsto orodij: lahko prosijo, da se umakne, ugasnejo ali celo prepovejo (ta orodja so opisana že zgoraj). Večjo nevarnost pa deviantne osebnosti

predstavljajo predvsem otrokom, ki so tako v resničnem kot tudi računalniškem svetu še neizkušeni in nevedni, prav tako pa tudi čustveno labilnim osebam.

Vsem znani hekerji lahko naredijo veliko škode, ker pa je ta večinoma fizična in ker smo hekerstvo proučili v drugih seminarских nalogah, se na tem mestu obračamo predvsem na posameznike, ki so psihično moteni in nas prizadenejo predvsem v psihičnem smislu.

Nekaj kategorij teh kompleksnejših oblik deviantnosti (njihovi nazivi so prevedeni iz angleškega jezika, zato se nekateri zdijo neprimerni): Gre za t.i. *pedofile*, *revolucionarje*, *borce za svobodo*, *verske skrajneže*, *tatove identitet*, *goljufe ter tople in gange*.

- **Pedofili** ponavadi pritegnejo pozornost z imeni kot »Bigg Daddy« in prežijo na mlade dekleta. Ko najdejo kakšno od teh, jo začnejo zapeljevati z njim primernim jezikom. Lahko so samo prevaranti, vendar pa pravi lahko predstavljajo resno grožnjo. Kadar se pretvarjajo, da so mlajši kot sicer, lahko žrtev zapeljejo in ta se sčasoma v njih zaljubi, saj ima občutek, da je on edini, ki jo razume. Sčasoma predlaga pravi zmenek, dekleta so potem lahko razočarana ali pa tudi spolno zlorabljena. Nekateri takšna sredstva uporabljajo tudi za trgovino z belim blagom. Prihaja tudi do primerov, ko žrtev zvbijajo na drug konec sveta in postane njihova ujetnica. Vsekakor pa so v nevarnost tudi mladi fantje ne le dekleta;
- **Revolucionarji** uporabljajo interakcijske internetne kanale za promoviranje njihove vprašljive politične ideologije in artikuliranje njihovih radikalnih mnenj ter jih izkoriščajo za politične napade Velikokrat trdijo, da je določen Chatroom totalitarna država in da snema vse pogovore, ki se v njem odvijajo, češ Big Brother is watcing you;
- **Borci za svobodo** in drugi trdoživi sogovorniki so tisti sogovorniki, ki enostavno rečeno hočejo imeti zmeraj prav. Z izgovori kot je svoboda govora se skrivajo za dejstvom, da klepetajo na Internetu samo zaradi tega, da se prepirajo, ne pa da bi se pridružili intelektualni debati in izmenjavi mnenj.
- **Verski skrajneži** skušajo spreobračati ljudi v svojo vero ali obsojajo druge uporabnike s svojimi verskimi slogani. Na spletu je prav tako kot v večini demokratičnih držav prisotna svoboda veroizpovedi in diskusija o njej, vendar stvari in izjave ne smejo presegati meje ko že dišijo po nadlegovanju;
- **Tatovi identitet**; uporabniki ponavadi uporabljajo iste nick-e in [avatarje](#), ko komunicirajo prek interneta in se na osnovi teh med seboj spoznavajo npr. osebnostne lastnosti. Ko nekdo ukrade avatar nekega drugega uporabnika, mu ukrade njegovo celo identiteto in mu lahko dela sramoto in ga poniža (tudi v drugih chatroomih). Ponavadi so njihove tarče najbolj znani uporabniki – čarovniki (wizard).
- **Goljufi** povprašajo ponavadi novince ali s neko pretvezo tudi izkušene uporabnike o njihovih pravih imenih, številkah kreditne kartice, itd. z namenom, da jih ukradejo ali vdrejo v njihovo zasebnost. Primer je npr. goljufija, ko se je nekdo predstavljal za biseksualno žensko in prosil za gole fotografije, potem pa jih objavljaj na plačniški pornografski spletni strani;

- **Tolpe, gangi** so skupine ponavadi najstnikov, ki se zadržujejo v nekem chatroomu in uporabljajo vse zgoraj naštetne načine, da svojo željo po pripadnosti potešijo tako, da nagajajo in provocirajo ostale uporabnike.

(na tem mestu so samo krajši opisi deviantnosti, če hočete izvedeti več o teh, opise njihovih psiholoških profilov in kako z njimi ravnati, da te pustijo na miru, pogledj <http://www.rider.edu/users/suler/psyber/badboys.html>).

Večino teh kategorij ljudi lahko spoznamo in poskušamo ravnati na primeren način (na zgoraj omenjenem naslovu imamo pod vsako od kategorij napisano kako ukrepati), da se jih "znebimo" oz. da jih ignoriramo. Kot smo že omenili za čustveno zrele osebe to ne predstavlja kakšne velike nevarnosti. Vprašanje je, kako zaščititi otroke in najstnike, da ne bi podlegli "kremljem omenjenih plenilcem". Strokovnjaki za software se že nekaj časa ukvarjajo s to problematiko in zadnje čase je staršem na voljo veliko orodij, ki jim pomagajo preprečiti, da bi se otrokom v interaktivnem spletnem svetu kaj zgodilo. Obstajajo programi, ki zakrijejo neprimerne besede ali pa kasneje starši lahko preverijo vsebino pogovora. Vsekakor pa bi bilo najprimernejše, če bi otrok staršem povedal, da bi ti ustrezno ukrepali. Kako ukrepati si pogledjte na strani: <http://www.e-vsakdanjik.com/zabava.html>

5 ZAKLJUČNI POUČENKI

IRC je tako v osnovnem pomenu metoda, način komuniciranja med ljudmi, hkrati pa še mnogo več. Neka 17 letna deklica iz Avstralije je rekla »Zame je Splet popolnoma drugačen multikulturen svet, kjer se vsi razumejo med seboj«; neko drugo 15 letno dekle iz Floride pa je dejalo »Ko se uporabnik priključi pogovoru, ni sojen po videzu ali po barvi kože pač pa po svoji osebnosti« (glej <http://www.matrixmasters.com/spirit/html/1a/1a.html#chap1m>).

Ljudje, ki so se srečali na IRC- u so se nekateri celo poročili med seboj, spet drugim je to postal »aktualni svet«, brez katerega si ne bi mogli več zamisliti življenja – nekateri pa so pristali celo v odvisnosti (od IRC-a).

Svoj sloves si je IRC (glej <http://www.mirc.co.uk/irc.html>) pridobil v času Zalivske vojne leta 1991, ko so iz vsega sveta prihajale »preko žice« novice in velika večina takratnih uporabnikov IRC-a, se je pogovarjala le na enem kanalu, na katerem so se objavljale sveže novice. Podobno se je dogajalo med državnim prevratom v času Borisa Jelcina, leta 1993, ko so uporabniki IRCA iz Moskve objavljali živa poročila (odlomek pogovora dostopen na <ftp://sunsite.unc.edu/pub/academic/communications/logs/report-ussr-gorbachev>).

Problem je tudi raziskovanje na področju IRC-a. Medtem, ko sociologija že dolgo tretira opazovanje posameznikov in njihovega vedenja v realnem svetu oz. v družbi kot legitimno pa je le-to v »kiber prostoru« lahko vprašljivo. Postavlja se namreč vprašanje javnosti/zasebnosti npr. ali lahko denimo sociolog proučuje nek pogovor na IRC-u ali pa gre morda pri tem že za vdiranje v zasebnost? Poseben problem pri tem predstavlja tudi neobveščenost opazovanih,

kar se npr. v realnem svetu zdi samoumevno (npr. opazovanim mimoidočim na ulicah ne »razlagamo«, da jih opazujemo...)

Največja težava pa se pojavlja zaradi, lahko bi rekli, nepristne identitete oz. zato, ker lahko prihaja do velikih razlik med resničnimi identitetami posameznikov in njihovimi avatarji! Ali lahko ugotovimo, ali je za nekim avatarjem dejansko identična oseba ali pa je npr. nek avatar le otrokov konstrukt?! Pojavlja se tudi vprašanje v kolikor je lahko sociolog objektivni v »kiber skupnosti«? Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti na različne metodološke ovire pa tudi na dejstvo, da nekateri raziskovalci npr. IRC-a oz. nasploh dogajanja v »kiber prostoru« sploh ne raziskujejo, saj menijo, da ta prostor ni resničen oz. realen in se sploh ne podajo »na teren« drugi pa ga obravnavajo kot realni teren (pri čimer enačijo njegovo raziskovanje) (glej <http://www.socio.demon.co.uk/magazine/6/cavanagh.html>).

Za konec pa si pogledjmo še nekaj rezultatov uporabe IRCA: IRC uporabljajo predvsem mladi. Podatki so pridobljeni preko anketiranja po Internetu, v katerem je bilo vključenih 3500 uporabnikov Interneta (za podrobnosti glej <http://yellow.eunet.si/yellowpage/delorevije/sep97/mik4.html>

Redno ga uporablja približno 38% anketiranih osnovnošolcev, skoraj polovica (okoli 47%) dijakov in 13,5% anketiranih študentov. Med rednimi uporabniki je le 10% žensk (kar pa včasih ni razvidno npr. iz nick-ov, verjetno zaradi namernega »spreminjanja spola«). Večina mladih je odgovorila, da »irca« v prostem času predvsem doma, pri čemer ni treba posebno omenjati visokih telefonskih računov...

Kot je bilo že neštetokrat omenjeno omogoča IRC sklepanja novih prijateljstev, druženja s prijatelji, preživljanja prostega časa itd. Sama interpretacija ter ovrednotenje IRC-a in njegovega namena pa sta nedvomno odvisna od tega kako je uporabljen.

Ob vsem tem, pa ne smemo pozabiti, da zna biti IRC tudi prostor v katerem lahko ne vede zelo hitro postaneš tarča nadlegovanja, grdega vedenja drugih, napada virusov... Vendar pa je vsak posameznik (lahko) vsem tem situacijam izpostavljen tudi v vsakdanjem življenju, torej v realnem svetu.

6 Slovar:

- *bot* - Je kratica za »robot«, ki pomeni računalniško nadzorovan uporabnik. Delimo jih na dva tipa botov (oz. dva namena uporabe botov): war bote (vojni boti), ki se uporabljajo za prevzemaje kanalov, napadanje ljudi in izklapljanje uporabnikov iz IRC-a ter channel bote, ki pa na kratko rečeno varujejo kanal, pred prevzemi. (več o njih na <http://www.tecknoxology.com/irc/res/ircbg/bots.shtml>).
- *chat* - Pogovor ali komunikacija med dvema ali večimi uporabniki hkrati, pri čemer gre za izmenjavo natipkanih sporočil v »realnem času«.
- *cyberspace* – Neomejen prostor v katerem se znajde zavest posameznika, ko le-ta uporablja tehnologijo za komuniciranje z drugimi.
- *(IRC) client* - Računalniški program, ki omogoča uporabo (IRC-a) strežnika.
- *channel/chat room* - Virtualni prostor, v katerem se odvija pogovor v elektronski obliki.
- *IP naslov* – To je v številskem zapisu zapisan internetni naslov računalnika.
- *mode of the channel* - Je stanje kanala (npr. spreminjanje topic-a in kdo ga spreminja, se pravi vsi ali le op-i...).
- *nickname/nick* - To je vzdevek oz. ime uporabnikov na IRC-u.
- *topic* – Tema, kanala, ki lahko služi kot popestritev kanala, ali tema pogovora na kanalu, ali kot link...
- *operator/op/(hoste)* - Vsi ti izrazi se nanašajo na operaterja kanala (krajše op). Op ima »moči« na določenih kanalih, ki jih navadni uporabniki nimajo – nadzorujejo kako kanal deluje, kdo je sme na kanal in imajo »moči«, da nekoga odpravijo iz kanala.
- *privaten kanal* – To je kanala na katerega pride posameznik lahko le, če ga je nekdo povabil.
- »*ulogiranje*« (*to log on*) – Pomeni vpis v »bota« oz. v kar koli kar je zaščiteno z geslom in uporabniškim imenom.
- »*wizard*« - Uporabnik z dobrim znanjem o programih (software-u) ali hekerji z spoštovanjem do dela in potencialom, da jim drugi zaupajo
- »*avatars*« - Podobe, ki jih uporabniki oblikujejo preko digitalne kamere, »skenerja« ipd..

7 Uporabljeni viri in linki:

- Brayant, Rebecca (2001): What kind of space is cyberspace? An Internet Journal of Philosophy 5. Dostopno preko <http://www.ul.ie/~philos/vol5/cyberspace.html> , 22.11. 2002
- Hagrety, Lawrence (2000): The Spirit of the Internet: Speculations on the evolution of global Consciousness. Dostopno preko <http://www.matrixmasters.com/spirit/html/a1/a2/a3/a3.html#incharge> , 16.11. 2002
- Uradna stran mIRC-a <http://www.mirc.co.uk/mirc.html> , 16.11. 2002
- Angelman, Sharon (2000): What Does it Mean to Dwell in Cyberspace and Why do We Go There, Theoris and Definitions (Part 2). Unpublished manuscript, Arkansas State University, Jonesboro. Dostopno preko <http://www.jrily.com/LiteraryIllusions/TheoryResearch-PaperPg2.html> , 22.11. 2002
- Davis, R.A. (1999) Internet Addiction: Is it real? *Catalyst*. Dostopno preko <http://www.victoriapoint.com/internetaddiction.htm> , 6.12. 2002
- Grohol, J. (1999) Internet Addiction Guide. Dostopno preko <http://psychcentral.com/netaddiction/> , 6.12.2002
- Batagelj, Zenel (1997): Kdo in zakaj uporablja Internet v Sloveniji? Dostopno preko <http://yellow.eunet.si/yellowpage/delorevije/sep97/mik4.html> , 16.12.2002
- Cavanagh, Allison (1999): Behaviour in Public? Ethics in Online Ethnography. Dostopno preko <http://www.socio.demon.co.uk/magazine/6/cavanagh.html> , 16.12.2002
- Oblak, Tanja (1999): MITI V SLIKAH IN PODATKIH: MODERNA TEHNOLOGIJA SKOZI ŽENSKO IN MOŠKO OPTIKO? Dostopno preko <http://www.ris.org/si/yknjiga/yoblak.doc> , 16.12.2002
- Barnhart, Adam (1994): Erving Goffman: The Presentation of Self in Everyday Life. Dostopno preko <http://www.cfmc.com/adamb/writings/goffman.htm> , 17.12.2002

Ostali linki, ki so bili uporabljeni pri izdelavi seminarske naloge:

- <ftp://sunsite.unc.edu/pub/academic/communications/logs/report-ussr-gorbachev> , 16.11. 2002
- <http://www.nur.ac.rw/irc4.htm> , 22.11. 2002
- <http://www.tecknoxology.com/irc/> , 30.11.2002
- <http://www.socio.demon.co.uk/magazine/2/is2cyberdude.html#Internet> , 16.11. 2002
- <http://www.december.com/cmc/mag/1996/feb/lastwarn.html> , 16.11. 2002
- <http://www.wircx.nu/tests/test.php?testname=ircaddict> , 22.11. 2002
- http://www.internetaddiction.ca/internet_addiction.htm , 6.12.2002
- http://www.internetaddiction.ca/is_internet_addiction_real.htm , 6.12.2002
- <http://www.rider.edu/users/suler/psycber/badboys.html> , 22.11. 2002
- <http://www.e-vsakdanjik.com> , 6.12.2002

- <http://www.internetaddiction.ca/treatment.htm> 6.12.2002
- http://www.internetaddiction.ca/teen_internet_use.htm 30.11.2002
- [Why is This Thing EaCyberspace as Dream World: Illusion and Reality at the Palace ting My Life?](#) , 6.12.2002
- [Internet Addiction Questionnaire](#) , 6.12.2002
- <http://www.rider.edu/users/suler/psycyber/cybaddict.html> , 6.12.2002
- **[Internet Addiction Discussion Forum](#)** , 6.12.2002